

Умишљеност једног дела каталонског становништва да је „културно супериорно“, у односу на остале Шпанце, гурнула је каталонску владу ка сепаратизму. Исход ове непромишљености биће наук војвођанским аутономашима којима су каталонски сепаратисти важан узор, хтели они то да признају или не.

Нека нам унутрашња стварност

буде тако жестока

да промени спољну стварност.

Салвадор Дали

Шпанија је унитарна и високо децентрализована држава. Сва њена јединствена територија је административно подељена на регионалне аутономне заједнице (comunidad autónoma) и два аутономна града (ciudades autonomas). Аутономне заједнице су исти облик државног уређења које ми зовемо аутономном покрајином, иако медији непримерено и погрешно шпанске покрајине називају „провинцијом“. Додуше, шпанске покрајине располажу извршном, законодавном, судском, па чак и пореском аутономијом, али је суверенитет све три гране власти и територија недељиво шпански. Наравно, облици државног уређења Шпаније, као у свим разумно уређеним регионалним државама, успостављени су сагласно начелу владавине права, односно хијерархије правних аката. Упоредно право познаје једини пример успостављеног државног уређења супротан хијерархији правних аката заснован Уставом СФРЈ из 1974. године.

Децентрализација Шпаније: од светског узора до регионалног сепаратизма

Каталонски сепаратизам против јединства Шпаније

Пише: Душан Ковачев
субота, 28 октобар 2017 00:50

„Према општеприхваћеном становишту, прва европска регионална држава била је Италија (од 1948), а друга Шпанија (од 1978)“. (...) „Међутим, прва европска регионална држава била је југословенска Краљевина (1921–1939). Југословенска краљевина као регионална држава формирана је по угледу на Јужноафричку Унију (од 1909)“ [1].

Позивајући се на

[Миодрага Јовичића](#)

,

[Марко Павловић](#)

закључује да су надлежности историјских бановина Краљевине Југославије у односу на надлежности савремених шпанских региона „готово истоветне“

[2]

.

Тумачећи шпански модел регионалне државе хрватски аутори ([Миљенко Готовац](#) и [Биљана Костадинов](#)

) тврде да је

[Устав Шпаније](#)

из 1978. г

[3]

. „унео елемент нејасности у формулисању територијалне организације“. Они сматрају да је чл. 2

[Устава](#)

применио две „традиционално супротстављене концепције“ и напомињу да неки аутори

ово називају „моделом несавршеног федерализма“

[4]

. Српска наука уставног права је била опрезнија са научним закључцима. Шпанско искуство регионализације је сматрано у пракси „најправилнијим обликом примене територијалне аутономије“, пошто је „цела државна територија прекривена мрежом аутономних јединица које имају једнак положај

[5]

“. Овако је с почетка у Шпанији заиста било док је положај покрајина био симетричан, али је централна власт неједнаким опсегом преноса овлашћења

[6]

покрајинама систем територијалне организације претворила из симетричног у асиметрични. Основ асиметричног развоја територијалне организације се налази у самом

[Уставу Шпаније](#)

који омогућује да саме покрајине развију неједнак степен своје аутономије у оквиру уставних одлашћења и постижу виши степен аутономије покрајина које плебисцитарно прихвате статут (

[Устав Шпаније](#)

, чл. 151). Наравно, овакав „виши степен аутономије“ ограничен је сагласношћу Скупштине Шпаније и њеним

[Уставом](#)

„Територијална аутономија је за своје субјекте, аутономне јединице, субјективно, у клици федерација, пред-федерално државно уређење“. Разматрајући политичке последице оваквог облика државног уређења, [Ратко Марковић](#) изричито закључује: „У државама с таквим обликом државног уређења ни један од његова два субјекта није задовољан оним колико је добио, односно оног због чега се лишио“ и да је територијална аутономија „плуралистичким и хетерогеним државама значајан `вентил сигурности`, кроз који се пригушују напетости и сукоби, које за собом повлачи њихово мање или веће игнорисање у централизованог државној управи“

[7]

Сепаратизам је почео противуставним Статутом

Неуставно нарушавање статуса Каталоније потврђује закључке и напомене Ратка Марковића о покрајинској аутономији у систему територијалног уређења. У Шпанији се положај аутономних јединица кретао ка њиховој неједнакости, а политику компромиса централне и аутономне власти је Влада [Хосе Луиса Запалтера](#) напустила након 2004. г.

Каталонски сепаратизам против јединства Шпаније

Пише: Душан Ковачев
субота, 28 октобар 2017 00:50

сасвим излазећи у сусрет захтевима Каталоније, и она је прописујући свој положај Статутом из 2006. г [\[8\]](#) .
наметнула Шпанији асиметрични облик територијалног уређења.

Проблем је настао када је Запатеров режим, упркос очигледно противустановним одредбама, прихватио [Статут Каталоније](#) одлуком Скупштине Шпаније (слично је поступио Режим Бориса Тадића поводом противустановног Закона о надлежностима и Статута АПВ у Р. Србији). Каталонска аутономија се потом из клице развијала ка самосталности прескочивши захтев за федералним статусом. Каталонска влада је Каталонце [Статутом](#) прогласила народом уместо шпанском народношћу. Вековима је заједнички идентитет Шпанаца грађен јачањем особености њених регија

[\[9\]](#)

. Појава каталонског сепаратизма представља савремено одступање од историјског тока регионализације. Неуставности у покрајинском

[Статуу](#)

Каталоније су формално утврђене тек пред пропаст Запатеровог режима (баш као у случају Закона о надлежностима и Статута АП Војводине у Р. Србији). Одлуком Уставног суда (El Tribunal Constitucional) из 2010. године је утврђено да чак 14 одредаба

[Статута](#)

представљају кршење

Устава Шпаније

[10]

, па је покрајина консолидовала Статут у складу с одлукама Уставног суда.

Статут Каталоније је чак укинуо обавезу познавања и коришћења шпанског језика (половина Каталонаца примарно говори шпански језик), а запошљавање у управи и судству Каталоније је потом условљено знањем каталонског језика. Такве дискриминаторне одредбе су одраз духа умишљености дела Каталонаца о својој „високој култури“. Значајан део Каталонаца надахњује се таштином о каталонском престижу, угледу и статусу који су изнад шпанског. Умишљени став таквих се нарочито развио на језичкој различитости [11].

Финансијски трансфери уместо пореске аутономије: гориво за неодговорност

Важна а слабо уочавана особитост асиметричног развоја шпанских покрајинских овлашћења је разлика у развоју пореске аутономије шпанских покрајина, што је посебно значајно за лакомислену подршку грађана сепаратизму. Каталонија никад до сада није од Мадрида захтевала пореску аутономију попут Баскије и Наваре које су пореску аутономију тражиле и добиле, па њихова покрајинска власт прикупља све главне порезе, као и порез на доходак.

Каталонској влади пореска аутономија није ни падала на памет све док није пошла путем сепаратизма. Та покрајина се све време финансирала новчаним трансферима од прихода централне власти (врло налик АП Војводини у Р. Србији). За разлику од Баскије и Наваре, централна држава је „у основи задржала већину пореских овлашћења, па трансферима новац каталонској аутономији пребацује по основу финансирања њених извршних функција. (...) Овим Каталонија веома зависи од државних трансфера и инструмената задужења уз органичени капацитет да одабира висине опорезивања. Временом се Влада Каталоније изборила за пренос већег дела неких пореза (укључујући 50% ПДВ од 2006. г. и подизање дела од пореза на добит) и нека овлашћења да прописује стопе и основице“ [12]. Финансијским трансферима издржавана покрајинска влада, без непосредне фискалне одговорности, лако манипулише незадовољством грађана, подстиче у јавности покрајине осећај ускраћености и ствара одијум према централној власти (такође налик АП Војводини).

Владе аутономних покрајина које прикупљају порез, располажу приходованим

Каталонски сепаратизам против јединства Шпаније

Пише: Душан Ковачев
субота, 28 октобар 2017 00:50

средствима и потом их расподељују, одлично познају цену аутономије, па и цену самосталности. Покрајинској власти, која опорезује своје грађане, није лако да подвали уверење како је за њихове неприлике „крива централна власт“. У аутономијама које имају пореска овлашћења грађани одлично знају који ниво власти креира принудни порески однос и којој колико плаћају. У таквој аутономији се грађани увек питају: зашто нам је потребно да уместо једног плаћамо два пореза? Отуд се владе и грађани аутономне Баскије и Наваре, покрајина у којима се говори језик заиста потпуно различит од Шпанског, не упуштају лако у сепаратистичку авантуру. Баскијска терористичка ЕТА је 2011. године објавила потпуни престанак терористичких активности. Каталонским сепаратистима, без искуства демократске фискалне одговорности и представе о цени самосталности, се баш исте године прихтела самосталност.

Порез у Каталонији наплаћује Мадрид, па одговарајући део пореског прихода исплаћује каталонској влади. Покрајинска влада непрестано оптужује Мадрид да је Каталонији мало новаца враћено. Лакомислени међу Каталонцима стога лако стичу утисак да у Мадриду живи њихов харачлија а да у Барселони живи њихов Деда Мраз. Наравно, све то је врло налик АП Војводини у доба аутономашког режима Бојана Пајтића.

Пренос незадовољства грађана са Барселоне на Мадрид

Први захтеви за независност Каталоније јавили су се 2011. годне, у периоду када су услед финансијске кризе милиони грађана у Шпанији постајали незапослени. Талас незапослености је уочи шпанског финансијског бејлаута нарочито погодио Каталонију (преко 22%, док је просек Шпаније 20%). Иако Каталонска привреда располаже одлично развијеном пољопривредом и индустријом, запосленост су у већој мери обезбеђивали сектори услуга, трговине, угоститељства, финансија и банкарства. Од почетка политичког сепаратизма, у Каталонији као да су заборавили на припаднике своје народности који живе у покрајини Валенсија и на Балеарским острвима. Иста народносно-језичка група би евентуалним успехом каталонског сепаратизма остала раздвојена. У 2014. г. је влада Каталоније објавила „[Белу књигу о националној транзицији Каталоније](#)“, објављујући намере о спровођењу процеса ка пуној независности, у ком циљу је легализовала сепаратистички [Надзорни одбор за националну транзицију](#) (окупљен још 2013. г) у чијем саставу су били представници сепаратиста, аутономиста, омладине и чак четири милитантне организације [\[13\]](#), од којих су се чак две доказано бавиле тероризмом.

Вентил сигурности је пукао 2017. године. Неједнаки пренос овлашћења покрајинама, растући захтеви Каталоније и попустљивост Запатовеве владе су од „најправилнијег облика територијалне децентрализације“ одвеле Шпанију у „најнеправилнији облик примене територијалне аутономије“, „када се овим обликом државног уређења заводи асиметрично државно уређење у земљи“ [\[14\]](#).

Каталонска влада је себе убедила у надмоћност над шпанском владом и више није хтела никакав компромис. Директно кршећи [Устав Шпаније](#) и владавину права, каталонској влади се прохтела потпуна међународна самосталност. Мадрид је својом дугогодишњом политиком преноса овлашћења и Запатовевим допуштањем кршења Устава допринео да се на територији Каталоније централна власт фактички сведе на две оригинерне функције државе: пореску власт и монопол примене легалне физичке силе оружаних органа власти. У овом случају ради се о Шпанској националној полицији, Цивилној гарди и Каталонској полицији која се ипак није дала преварити сепаратизмом.

Илегалним референдумом подељено друштво

Каталонски сепаратизам против јединства Шпаније

Пише: Душан Ковачев
субота, 28 октобар 2017 00:50

Каталонска полиција је након кратког колебања затворила највећи део места на којима је спровођен илегални референдум. Након покушаја да спроведе илегални референдум у немогућим условима, влада Каталоније је објавила успех па најавила да ће ипак прогласити независност од Шпаније. У илегалном подухвату каталонска Влада је престала да функционише као организациони облик државе на регионалном нивоу и напустила легални статус покрајинске власти, па је постала илегална сепаратистичка творевина. Још горе, сасвим је занемарила чињеницу да је сама каталонска народност подељена око питања независности покрајине.

Резултату илегалног референдума о независности је сама каталонска влада приписала одлучујући а не саветодавни карактер. Референдумска одлука вољом каталонске владе има за циљ да изазове правне последице. Тај „референдум“ није тек јавно „изражавање мишљења“, како то погрешно представљају симпатизери сепаратиста.

Организовањем илегалног референдума каталонска влада је потпуно одбацила више од половине сопственог народа који је одлучио да остане лојалан Шпанији и на илегални референдум не изађе. Само тако је било могуће фингирати 90-процентну „подршку“ независној Каталонији.

Пред историјским крахом каталонског сепаратизма

Каталонски сепаратисти неће да схвате да Запатар одавно не влада Шпанијом. Конзервативни Маријано Рахој је много сталоженији. Најпре је обезбедио подршку ЕУ територијалном интегритету Шпаније и у прилог њему се Европска комисија изјаснила директно. Каталонски сепаратисти лажу да званичници ЕУ ћуте. Политичке партије Шпаније су већ подржале Рахојево настојање да сва овлашћења аутономних покрајина буду привремено суспендована, па преостаје још само да овакву одлуку формално донесе Скупштина Шпаније (Las Cortes Generales). Међутим, ово вероватно неће бити потребно. Каталонска полиција је након кратког почетног колебања сасвим лојална легалној власти Шпаније.

Никаква ефикасна страна подршка каталонским сепаратистима не постоји. „Косовски случај“ као „преседан“ за Каталонију нема значаја, пошто Шпанија не признаје независност сепаратистичке творевине у Србији, а све чланице ЕУ и НАТО које су признале сепаратистичко „независно Косово“ косовски случај сматрају *sui generis*, али признају сувереност и територијални интегритет Шпаније. Позивање Каталоније на „Кримски случај“ немогуће је из мноштва разлога. Крим никад није био аутономна покрајина, већ република, а присајединио се Русији. И са демократског становишта посматрано, друштво Аутономне Републике Крим о сопственом статусу у држави није било подељено попут каталонског. Шпанско дрштво је демократско и свој политички систем је засновало на владавини права, док је у Украјини извршен преврат под притиском неонацистичких банди које су свргле легалну и легитимну демократски изабрану власт. Ове чињенице члан политичког савета ЛСВ [\[15\]](#) Миливој Бешлин не жели да види, чим поводом Каталоније пише о Криму као о територији која је окупирана па припојена Русији [\[16\]](#)

